

Դաւը ներդայիկ լրացիքներուն նամքու
ծախըց տանողին վրայ է;
Լրացրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ
եւ իցէ գրութիւն Խօճագրին պիտի
ուղղուի. եւ ասոնց նամքուն ծախ
ք և խրկողին վրայ է:

Ա Ր Ա Փ Ի Ր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՄԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

- ՀԵՌ-ԱԴՐԱԿԱՆ ԼՈՒԹԵՐ

Փարիզ 7 նոյեմբեր

“ Այսպիսի անյառղաղակի առաջարկեց
վեհապետաց որ եւրոպական տէրութեանց
ժողովը մը գումարուի :

“ Գաղղից Պանքան իր գրամագիղն
հարիւրին Եի հանեց : ”

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կարթուս ամենէն կարևոր լուրը
Գաղղիոյ ժողովներուն բացման առթիւ
Նսրութիւն կայսեր ըրած ասենարանու-
թիւնն է, որուն մէջ թէ՛ խաղաղութեան
և թէ՛ պատերազմի կողմնակիցներն իրենց
բաղձանացը նվաստառ օր փաստեր գտնե-
լու կաշխատին :

Ըստ մեր կարծեաց երկու կողմն ալ
իրաւունք ունին : Այսեր առենազանուա-
թիւնը թէպէտ ըստ ննջեան խարզականէր
հոգիէ մը ներշնչեալ կերևեի, ըստ որում
Եւրոպական մեծամեծ խնդիրներն առանց
թնթանօթի լուծելու միջոցներ կառա-
ջարկէ, բայց այն միջոցներուն յաջողու-
թիւնը շատերուն՝ ննջապէս նաև մեղ ան-
յուսալի կերևեի, և ահաւասիկ պատճառը

Կաբօլէն Վւրտպայի քաղաքական
գրութեան միակ հիմ և կազ համար-
ուած 1815ի դաշնագրութիւնները բա-
ցարձակառէն աւրուած ու փճացած համա-
րելով կառաջարկե որ եւրոպական տերու-
թեանց ժողովի մը մէջ վերաբնոււին ; ա-
նոնց հակառակ կատարուած իրողութիւն-
ները ձանչուին , և կախ մնացած կարևոր
խնդիրները լուծուելով՝ նոր դաշնագրու-
թիւն բարեկարգ է :

Այս առաջարկութեան ընդունուելու
լրտն կամ ՚ի գործ գրուելուն դիմաւարք
արդիւկաներն առայժմ Վնդիքա և Վւստրիա
են : Այս երկու աէրութիւններն 1815 ի
դաշնադրութեանց աւրուած կամ իմացած
հրատարակուելէն եւրապական ընդհանուր ը
շխոթութիւն և սպատերազմի հետեւանք
կասկած ելով կամ այնողես ցուցընելով՝
կուզեն որ այն դաշնադրութիւններն հաս
տաս բանուին, և միայն մէկ քանի աւ
րուած արամագլութիւններու վրայ հա
մաձայնութիւն հրատառուի աէրութեանց
մէջ :

Սոր ապադոց են ՀՀստրից լրագրուց
միարեքամ բռղըն և մանաւանդ Անդրից
կառավարութեան կողմանէ վերջն օրեւ
ըստ Քեդրապուրի ղբկուած ծանուցագիր
մը , որուն մէջ 1 որտ Ճօն Արքու կը
հաստատէ թէ 1 եհաստամի վրայ Ուու
սիր ունեցած իրաւունքը նոյն հիմնն վր
աց հաստատուած է , որուն վրայ հաս
տատուած են 1 եհացւոց ազատութիւն
ներն ու արտօնութիւնները , այն է 1815ի
դաշնադրութեանց վրայ , որոց անեղծ
պահուիլ կուգէ Անդրիա :

միշտ անդամ երեք տէրութեանց կե հաստանի համար ըլլած միջնորդութիւնը մերժած ժամանակ յայտաբարութիւնը ըրեր եր թէ միայն կեհաստանի խնդրոյն համար գեսպանաժողով չընդունիր, ինչպէս որ երեք տէրութիւններն առաջարկեր են ։ բայց թէ որ եւրոպական ամեն իննդրոց համար տէրութեանց ժողով մը գումարուիլ աէտք ըլլայ կամ արժան գառատի, ինքը գէմ չկենար։ Այս յայտարարութեան նայելով, Ուստի Կարօլիսն կսցսեր առաջդիրութիւնն ընդունելու յօժարամիտ կերեկի։ Սոյնը կըսուի Բրուսիոյ համար ալ։ Ուստի կը մնայ Անդղիոյ և Աւստրիոյ հաճութիւնը ձեռք բերել։ Այս ալիստ դժուար, և ըստ ոմանց բոլորովին անհնար կերեկի առայժմ։

Ահաւասիկ Կյարօլէն կայսեր առեւնարանութեան կարիւոր մասերը որոնք հեռագիրն արդին բերած է :

“ Եհացւոց գատը Գաղղիոյ մէջ
մեծ համակրութիւն ունենալուն համար
չվարանեցաց Եւ բապայի մէջ մեր թունեցած
առաջին գաշնակիցներէն մէկուն հետ աւ-
րուիլը աչքս առնելով ձայն բարձրացընել-
ին նոպաստ ազգի մը՝ որ Ոսուսիոյ աչքին
ապստամի կը համարուի, իսկ մեր աչքին
պատճենաւթեան և գաշնադրութեանց մէջ
արձանագրեալ իրաւունքի մը ժառանգ է :

առաջ ըլու կենալու, միսկ միջոց մը կը
մնայ մեզ, այն է Ե Եհացեց դատը եւ
բոսպական ատեանի մը յանձնել, ինչու էս
որ Պատափա ալ տրդէն իր հաւանութիւ-
նըն յայտնած է: Վասնկով բարեկարգու-
թեան նոր դարագլուխ մը կընայ սկսիլ և
Եւրոպայի անհանգստութիւնները փարա-
միլ:

ասլու, և ապահովաց զորպող զամաքը
ուած իրողակիւները ճանչելու : 1815ի
դաշնագրութիւնները փայտած են . Յու-
նաստանի, Պէջիքայի, Խոտիոյ Գաղ-
ղիոյ և Դանուբի վրայ աւրուեցան Գեր-
մանիա ալ զանոնք փոփոխելու համար կը
յուղի : Ա երջապէս Եւրոպայի ներկայ
լըմակը տէրութեանց ժողովի մը պէտք
ունի :

“Աը յուսամ որ այս հրատերն ամեւ
աէն ալ կ'ընդունուի : Մերժումը գաղտ
ի դիտումներու կասկած կուտայ :

“ Երկու ճանրայ կայ առջենիս բացա-
ած, մեկը խաղաղութեամբ քաղաքակալը-
ու ութեան կառաջնորդէ, միւնի ալ՝ վա-
տիսւ լանցեալ մը հաստատ բանելու յա-
հառութեամբ՝ անհրաժեշտ պատերազմի:

“ 『 Հայ այս է , Պարսկայք , Եւլու պայի առջև բանեցընելիք բերանս : ”

Ա երբ յիշուած հեռագրալու լեռը կը
ցուցընեն որ՝ Կարսօլէնի կայսրն արդեն՝ Դ
գործ զնել սկսած է իր խոսամունքը
բաց միւս աէրութիւններէն լնդունելու
թիւն պիտի գտնէ՝ թէ ոչ, քիչ օրէն կըր-
նանք իմանալ:

Յոնիական կղզեաց Յունաստանի հետ
միանալուն Հնդիբը՝ որ արդէն լուծուած
կը կարծուեր, նոր գժուարութիւններու
համոված կերեի :

Յոնիայոց երեսփոխանական ժողովը
վը յացարաբութիւն ըրեր էր թէ Քորչ
Փուշի ամրութիւններն իրենց արդի վիճակովը Յունաստանի պետք է արուին :
Մնացիոյ կառավարութիւնն այս պայմաններ
ընդունեց : Յոնիայիք պնդեցին : Ա երջապէս Յոնիական կղզեաց վերատեսութարոր վեճին վսկան տալու համար Յոնիայոց երեսփոխանական խորհրդարանին
նիստերը վեց ամեռուան համար դադրեցուց, ասով Յոնիական կղզեաց Յունաստանի հետ միանալու խնդիրը վեց ամեռ եւ կը մնայ :

Сасарիոյ կառավարութիւնն աշխազ
պէս արդէն ծանուցած ենք, Քորչուլ
ամրութիւններուն կանգուն մնալը չու
զեր, որովհետեւ Քորչուլ իր ամրութիւն
ներովն Անդրբական ծովու բանալին կը
սեպուի, և թշնամի աէրութեան մը ձեռք
անցած առեն, Աղբական ծովաւն մէջ

Աւարիոյ զործը կը լմննայ : Աբսում թէ
Բ . Դրանե կառավարութիւնն ալ այս մաշ-
սն համամիտ է Աւարիոյ . որովհետեւ
ինչպես յայտնի է , կոյսերական կառավա-
րութիւնն ալ կարեւոր շահեր ունի Աւ-
րիական ծովուն մէջ , և չկինար երբեք
միշեալ ծովուն աղատութիւնն ու աղա-
ջովութիւնը վտանգի մէջ ձգելիք տնօրի-
նութիւններու հածութիւն տալ :

անհրաժեշտ պայմանն դրած էր Յոնիական կղզեաց Յունաստանի հետ միացումը. և այն կղզեաց տուրքեն տարին տասն հազար լիրա իրեն հառցիթիյաւելումած մը տրուիլ. Այս եթէ այս պայմանները չկատարուին ինչ պիտի ընե Գեորգ առաջնի. Պիտի ենի երթայի Յունաստանէն. — Այս աղ երկրորդ խնդիր մ'է. Առել է որ Յունաստանի խնդիրն իր անեն դըքաւարութիւններութիւն անդուծ կը կենաց.

Սունաստանի մէջ ալ գործերն
առժամանակեայ վիճակի մէջ կը մնան
քանի որ Յունաստանի և Յոնիակուն կըդգ-
եաց օրէնքներն ու ելումուտքը մէկ չըլըսնէ

զժուարութիւններուն պատճառ Անդղեյ
կառավարութիւնը կը համօրին , որպէս
թէ Եհաստանի և Ասքիասու գործերուն
գարձուածքը նկատելով , մինչև յառաջիւ
կայ գարուն Յանիական կղզիները ձեռքբեն
Համեր կուղէ :

“ Հելլենացիք .
“ Յունաստանի դահլ ելած ժամա-

տկար համբակը վասահ կը լուս իր կարու զութիւններուն վրայ, առանց մասսա ու ուժեան, վեհանձնութիւնը կը ծագի իր սրտին մէջ, որուն առջեւ ամենէն վայ ըաքարշ կիլքերը կը խոնարհին: Բայց միաձև դաստիարակութիւնը ըսելով հաս կը նալու չէ թէ ամենքին ար միեւնոյն ուսա մունքները առաջ է, միաձևութիւնը ոչ եթէ գործնական՝ այլ տեսական կերպով սովորեցուներու եղանակին մէջ պիտի ըլլայ, այսինքն աստիճանուոր կերպով ա շահելամներն իրենց զանազան լնդունակութեանն և վիճակին համեմատ կը թերով Հայաստանի գաւառներուն մէջ այսօր ուսան օրս նոր գրութեան մը վրայ հիմ նեալ վարժարան մը չդանուիր, և այ հաստատութեանց մեծ մասը փոխանակ ա շահելամներուց մասնց գաւառներութիւնը կը խանդապեն քանի թէ կը սրեն: «Եսին իս առողջական մասին շատ անգամ թէ չէն քին անպիտանութիւնը և թէ աշակեր տայ խառն ՚ի խուռն իրարու վրայ գիզ ուիլը՝ անոնց կավլութեանը կը վնասէ, և վարժարաններուն անկարգութեան պատճառուն է որ տակաւին մերաշխարհաբար բարձր լեզուն գաւառներուն մէջ աեղաեղաց չափ ծիծաղակար և աեղ աեղ այնչափ բի խառնեն, որ յաճախ անհամենալ կը թուի, և գեռ կան աեղեր ուր հայերէն խօսիլ ալ չեն դիտեր, իսկ Պօլտ մէջ անոնք որ օրագիր չեն կարդար և ուս մունք ըբած չեն, այնչափ աաճկերէն բառ ուեր կը խառնեն, որոնք զարբերական կոտորակներու պես խօսակցութեան մէջ գարճապարձիւ շըջան կը նեն: Բայց եթ գառնանք և մէկ մ'ալ մեր պատուելի վարժապետաց վրայ աչք նետենք, ասոնց մէջէն քանի մը բացառութիւններէ ՚ի զաս մեծ մասը կամ իրենց պաշտօնին անյար մար և կամ կղերական գաղափարներու անեալ մարդիկ կը գանենք, վասն զի ազ գը տակաւին վարժապետական դպրոց մունեցած չէ, ուր ազգին զաւակաց գաստիարակութիւնը զարդարակութիւնը մեր տակաւին վարժապետական դպրոց մունեցած չէ, ուր ազգին զաւակաց գաստիարակութիւնը զարդարակութիւնը կարենան նախ իրենք կը թուիլ և ընդհանուրէն աւելի ուսումնակ ու բարոյական ասա նաև: Ուսումնական խորհուրդին մը պար տաւորութիւնն է ոչ միայն ազգային վարժարանաց վրայ անաշառ քննութիւնն ու ընել որպէս զի գանուուած անկարգութիւնները տակաւ առ տակաւ նոււազին, այլ և այսու հետև վարժապետ ըլուներու յանկութիւնները ծանչնալով վիճական ներ տալ որպէս զի գանուուած են և իրենց փափաքն արդիւնաւորելու համար, ուրիշ բան չուղեր, բայց եթէ նալ միջոցները դիւրոցունել, և երկրորդ ինչ սկզբաննեաց համար վարժապետներ նոյնպէս ալ աղջկանց համար խոհեմ վարժապետուհիներ հասցունել, Ա արժա պետուհիներ, այս և ու թէ վարժապետներ, վասն զի կին մարդու մ'իր աշակերտութիւններու համար ուրիշ բան չուղեր, բայց եթէ նալ միջոցները դիւրոցունել, և երկրորդ ինչ սկզբաննեաց համար վարժապետներ նոյնպէս ալ աղջկանց համար խոհեմ վարժապետուհիներ հասցունել, Ա արժա պետուհիներ, այս և ու թէ վարժապետներ, վասն զի կին մարդու մ'իր աշակերտութիւններու համար համար ուրիշ բան չուղեր, բայց եթէ նալ միջոցները դիւրոցունել, և երկրորդ ինչ սկզբաննեաց համար վարժապետներ նոյնպէս ալ աղջկանց համար խոհեմ վարժապետուհիներ հասցունել, Ա արժա պետուհիներ, այս և ու թէ վարժապետներ, վասն զի կին մարդու մ'իր աշակերտութիւններու համար: — Վեզի կը թուի թէ այսպէս ըսուներն ալ իրաւունք ունին ուսուի ոչ թէ նոր ծախքեր թուզ ըլլա կը սենք նոր վարժարաններ շնինը և կամ մեր կարուցութենէն վեր ձեռնարկութիւններ ընելու համար, այլ արդէն գտնուած վարժարանաց վրայ ինսաք տանիլ որոց բառական ծախ է կերթաց առաջ տարուէ տարի արդիւնք յառաջ չդար, Ա հա ասոնք ե փոքր ՚ի շատէ այն խորհրդածութիւններ զոր մեր վարժարանաց վրայ հետաքին աչք նայողներն անշուշտ մեղի հետ պիտ ընեն: բայց խորհրդ շատ ընդարձակ է, ո

բուն եթէ ամեն մէկ կետը զինսելու ընէ
լանկը , տակաւին ջառ բաներ կան ըսելու ,
որոնք յօդուածի մը մէջ պարունակել
անհնար է . Թռո՞ղ աղջիկ ձեռք առնէ հա-
պա գոստիարակութիւնը , թռո՞ղ մեր վար-
ժարանաց մէջ կանսնաւոր ուսումնական
ընթացք մը կազմուի , թռո՞ղ գլահանու-
թիւնը ծագիի և աղուեամները զարդա-
նան . ո՞վ կինայ ըսելայն ատեն թէ հայր
խեղճութեան համար աշխարհ եկած է :

၁၂။ မြိုင်မြန်မာ

Հայագդի սեղմանաւորաց ամենէն Տե-
լուղոյնը՝ Մուռպահեածեան բարեհամբաւ
Ա. Արքահամ աղջն՝ որ երկար ժամա-
նակէ ՚ի վեր դործէ ձեռք քաշած՝ ՚իր Տե-
րութեան օրելին հզգեոր պատրաստու-
թիւններով կանցունէիր, շարսօթ ՚իրիկուն
՚իր մահանացու ընթացքը կնքեց ՚ի հա-
սակի ութուն ամաց :

Ակրակի օրը յուղարկաւորոնթիւնը
կատարուեցաւ մեծաշուք հանդիսիւ , և
մարմինը Ճերայէն Օրթագիւղ տարուեց
լով իր նախնեաց հանդստարանն ամփոփա-
ռեցաւ :

Ճամանակի հանդէսին հոկտ. 26 թը
ուղին՝ մեջ հետեւեալը կը կարդանք։
«Պալատի թաղական խորհուրդն ընտ-
րուած է։ այս ընտրելիներուն մեջ օտան-
բական մը ըլլալուն վասյ շատ կողմէ դան-
դատ կայ, մինչև հիմա խորին լուռ թիւն-
պահուեցաւ, այդ անձը եթէ Լուսա-
ւորչական եկեղեցւոյ գիրկը վերադարձած
է, պէտք է հրապարակաւ յայտնուի։
(Կը մին թէ երկու կողմին վասյ կը տատա-
նի)։ Եթէ ոչ, Լուսաւորչական եկեղեց-
ւոյ խունկն ու մամը հայթայթելու պաշ-
տօնը՝ նոյն Եկեղեցին ընդունող անձի մը
յանձնելու չափ ազատամիա չէ Աղքանուց
չկրնար ըլլալ։ ։ Վեսարիոյ բողոքականոց
երեսփոխանը Պալատի Լուսաւորչականաց
թաղական անդամ չկրնար ընդունուիլ։ ո

Այս տողերը մեզի հետ շատերն եւ
նոյն իսկ բաղմաթիւ Պալատցիներ ալ կար-
դացած ըլլուով, կարաչեն մեզ որ խօնդ-
բենք Ճամանակին արգոյ խմբագրէն որ
բարեհանձի հրապարակաւ յայնել թէ
Պալատի թաղական խորհրդին մէջ այդ
օտարական կամ օտարակրօն անձը ո՞վ է
և անունն ի՞նչ է . քանզի պալատցիք չեն
գիտեր եղեր թէ այդպիսի մէկը կայ իրենց
թաղական խորհրդին մէջ, և եթէ ստու-
գիւ կայ, կուզեն անունը խմանալ որպէս
զի անմիջապէս գուրս հանեն զանիկայ :

Երկար ժամանակէ ՚ի վեր Ամերիկա
գտնուող արդյո Խաչատրուք աղա Աս-
կանեան բարեկամնիս՝ Նիւ Եօլք Հերօս
լադրին հոկտ. Յթիւը զրկած է մեզ,
մէջը Տաճկաստանի վերաբերեալ զանա-
զան լուրեր գտնուելուն համար. Այն լու-
րերէն հետեւեսլերն առաւելու շագրու-
թեան տրժանի երեւնալով մեղ, արժան

կը համորինք թարգմանել։
“ Այս օրերս Նմերիկայի պաշտպան
նութեան ներքեւ վարժարանն մը բացուե-
ցաւ (Փեղէք) Որոպէրթեան անունով՝
Մըսթըր Որոպէրթ՝ որ ‘Արև Եղիքցի
պատուաւոր անձ մ’է, իւր յայտարարու-
թեանը մէջ կը Տանուցանէ թէ մէկու մը
հաւատքին ու խղճին չպիտի գոզուի այս
վարժարանին մէջ։ բայց Ա. Պօլսոյ մէջ
ասոր հաւատցով չկայ։ որովհետեւ վար-
ժարանին տնօրինը (Մըսթըր Համլին)
ասկէ առաջ կրօնք քարոզող միախնար մը
նէ, երկրորդ վարժարանը՝ Նմերիկայի մէջ
Սատուածարանութիւն սովորած անձ մը
նէ։ Երրորդն ալ Ա. Պօլս բնակող միախ-
նարի մը որդին և համբակ վարժարան
մ’է։ Ահա այս երևելի գիտնականներէն
կը բաղկանան վարժարանին ուսուցիչները։
“ Արդարեւ չենք յուսար որ Ու-
պէրթեան վարժարանը իւր դիմոցի Շիզ-
ուիթաց վարժարաննէն աւելի կրօնք քարո-
զէ, թէ և կինոյ ալ քարոզել, որովհետեւ

